

Achter de muziek aan

Martin de Jong

Achter de muziek aan

2021

www.buisdorp.com
Een Buisdorps Boek

Eerder verschenen

Zoute griotten speciaal 2013

Tijd voor stampij 2013

De mooiste dag tot nu toe 2014

Literaire giller 2014

Sabbatical 2014

Duizend korte columns 2015

Berichten uit Buisdorp 2015

Radio Buisdorp 2015

Soep 2016

De mafste week tot nu toe 2016

Aan de hand en andere aandoeningen 2017

Schrijverij/schrijverij 2017

Aan m'n zolen en andere ongemakken 2018

Ontsporingen 2018

Een soort ding 2019

Livia 2019

Aan de stok en andere schermutselingen 2020

Romkom 2020

Nina's paranormale pa 2021

In voorbereiding

In Buisdorp

De merkwaardigste maand tot nu toe

Zie voor voorlopige voorpublicaties www.buisdorp.com

Voor het schrijven van dit boek ontving de auteur geen werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Copyright © 2021 Martin de Jong

Omslagillustratie © 2021 Irene Mulder / LGB producties / www.irenemulder.nl

Vormgeving binnenwerk Martin de Jong

Auteursfoto Esther Lammers

ISBN 9789403632087

NUR 660

Inhoud

Preamble / disclaimer	7
Queen schaduwen 1980	12
The Yellow Shark 1992	25
Popjournalist	47
Dood en daarna	54
Elvis horen	62
Zappa horen	65
Poptic	68
Queen achtervolgen 1982	70
Tom Jones	76
Zappa op de hielen 1988	93
Elvisfan	110
Omnihoor	138
Zappafan	156
Mart Zwets	175
North Sea The Hague Jazz	177
Zappa opgezocht 1979	185
Mokken, knokken, rocken	192
Poptic	221
Roxy Music Heineken Music Hall	223
Queen in de Arena 1984	229
Droomfunk	235
Grammofoonplatenwalhalla	236
Zap Ahoy 1984	239
Fanmail	240
Duran Duran in Londen 1983	243
Zappa achterna 1982	248
Popmusic Infodag	260
Intermezzo	263
Medefans	267
Oude rotten	274
Duran Duran in Amsterdam 1984	304
Dood en daarna	316
Poptic	326

Snoepreizen 328
Medefans 331
Harry en Freek 335
Poptic 352
Dood en daarna 354
Beroemde bekenden 364
Kajagoogoo in de bek van de leeuw 368
VARA's Popgala en vervolgens 373
Dood en daarna 377
Schoolmuziek 405
Poptic 408
Medefans 411
Queen zien 1979 416
Zappa zien 1978 426
Coda 431
Leestips 436

Preambule / disclaimer

Om scheldkanonnades, brain shaming, doodsbedreigingen en ander ijdel gebalk te beknotten eerst maar die disclaimer.

Ik heb geen verstand van muziek.

Een driekwartsmaat kan ik van een vierkwartsmaat onderscheiden, alles wat dat in complexiteit overstijgt valt voor mijn gevoel onder wiskunde, waar ik ook al geen pikeur in ben.

Ik hoor geen verschil tussen een viool en een altviool, en tussen een altsaxofoon en een tenorsaxofoon alleen als ze vlak na elkaar klinken (met dan vijftig procent kans dat ik goed gok).

En dat terwijl ik van John Coltrane alles op Prestige, Atlantic en Impulse in huis heb, plus van Charlie Parker *The complete masters 1941-1954*.

Maar ik ben niet voor de volle honderd procent van de domme, zelfs niet op muzikaal gebied. Ik weet dat het Bach is en diens eerste cellosuite zodra die ingezet wordt. (Ik bezit ze alle zes, uitgevoerd door Yo-Yo Ma op CBS, van hem tevens een cd waarop hij samen met Pro Musica Nipponia traditionele Japanse muziek speelt.)

Bij een culturele zondagmiddag in het Haagse theater Dakota, waar bevriende mogendheid Hans iets kleinkunstigs voor zijn rekening nam, was inbegrepen een vertoning van iemand die reclame maakte voor een educatief muzikaal programma en wat voorbeelden liet horen. Wisten wij wat dat was, vroeg zij over een stukje muziek.

‘*Brandenburgs concert!*’ riep ik als enige die het herkende. (Hans naast me knikte me bewonderend toe, wat op zichzelf niet ongebruikelijk was.)

De dame ging verder.

‘In de jaren zestig...’

Daar was ik weer: ‘*Penny Lane!*’

‘Dat hoorde ik niet,’ zei ze, onbedoeld aangevend dat ze het wel degelijk gehoord had. Om haar middag niet te vergallen

onthield ik me ervan het op luider toon te herhalen.

Ik weet dus wel *iets*.

Muziek is de belangrijkste kunstvorm omdat meerdere zintuigen geprikkeld worden: je oren horen het geluid, je ogen zien de muzikanten, bij een popconcert kan je als het goed is de drums voelen dreunen en zelfs de reuk krijgt zijn trekken als er in Paradiso iemand met een buiten de oevers tredende lijfvlucht naast je staat die als hij je kant op kijkt bovendien bovenmatig uit zijn bek blijkt te geuren.

Dat heb je allemaal niet als je een boek leest.

Muziek dringt zo diep in je door dat wie wegens dementie tot apathie is gereduceerd ervaart als er via een koptelefoon geluisterd wordt naar waar als kind, als tiener naar geluisterd werd. De emotionerende beelden van wat het deed met een patiënte die de Elvis van haar jeugd hoorde zal ik niet snel vergeten.

Een puberteit waarvan muziek het decor niet vormt is ondenkbaar en onwenselijk. Geen puber zal zonder kunnen, in de meeste gevallen is het popmuziek. Artiesten die in de hedendaagse Top 40 staan zeggen me niets, maar een bij de bibliotheek geleende cd van Billie Eilish werd meerdere keren in de auto gedraaid en toegevoegd aan de iTunes Library: vaak raas ik mijn tijd vooruit maar ik ben niet te beroerd om af te remmen en met mijn tijd mee te gaan.

(Anekdote: iemand klaagde tegen Miles Davis dat die zo vaak een andere richting insloeg dat hij niet bij te houden was. Miles: ‘Do you want me to wait for you?’ – met na *you* mogelijk een *motherfucker*.)

K-pop, zou dat wat voor me zijn?

Maar het is niet meer zoals het een halve eeuw geleden was, toen muziek bijdroeg aan de onoverbrugbaarheid van de generatiekloof. Want de tieners uit de jaren zestig werden ouders die met succes hun liefde voor popmuziek op hun kinderen overdroegen. (Met literatuur en cabaret lijkt dat minder goed te lukken.)

Daar zijn op het internet vele hartverwarmende voorbeelden van te vinden. Zo bracht (lang leve het algoritme) YouTube me bij Niamh the Prog Nerd, nog geen twintig zal ze zijn (ik ben te oud om leeftijden onder de veertig te kunnen schatten).

Niamh vertelt over haar favoriete albums, waarbij de kijker zicht heeft op de kamerwand achter haar, met posters van Black Sabbath, *News of the world*, Rush, een Ziggy en de vier los bij *The white album* gevoegde foto's van Beatles.

Ze is (Prog Nerd, wat wil je) enthousiast over Emerson, Lake & Palmer, Genesis, Pink Floyd (favoriet: *Animals*), Yes, Van der Graaf Generator, Mike Oldfield (*Ommadawn* vooral).

Ze bespreekt samen met haar vader (naar wiens leeftijd – en gewicht – ik wel een rake gooi zou kunnen doen). Ze houden van dezelfde muziek, pa lijkt er meer geld in te steken: er worden uit zijn collectie diverse dure box sets getoond. Elpees (ik bedoel vinyl), geen cd's.

Wat valt er over muziek te zeggen? Eigenlijk niet veel meer dan dat je erdoor geraakt wordt of niet. Ook afdoende is het onderscheid dat Duke Ellington maakte. Er waren zijns inziens maar twee soorten muziek: goede en slechte. En dat maakt in mijn geval dat ik evenzeer kan genieten van een uitvoering van *Le sacre du printemps* in wijlen de Dr. Anton Philipszaal als van een concert van Deep Purple in de Heineken Music Hall.

Gewichtig geschreven over muziek wordt er door geleerden die *de facto* schrijven in plaats van *in feite*.

Give me a break!

(Ook al verkondigt een doorgewinterde muziekwetenschapper hoogdravend en diepzinnig dat het *Adagio für Glassharmonika* KV.356 (617a) van Mozart een baanbrekend werk is, dan nog heeft een luisteraar het recht er geen reet aan te vinden.)

In deze uitgave heb ik bijeengebracht een aantal bijdragen die ik leverde aan *Muziek Parade* en het jongerenblad *Tikker* (waarin ik de muziekrubriek Poptic verzorgde).

Bij het in de jaren tachtig schrijven van artikelen en columns kon nog geen computer worden ingezet, het was een schrijfmaschine. Wat ik daarop voortbracht moest in het productieproces overgetikt worden, waarbij onjuistheden konden worden toegevoegd aan mijn eigen slordigheden: een wonder dat het resultaat nog meeviel.

Er is naar gestreefd uniformiteit in de schrijfwijzen aan te brengen. Titels van elpees en cd's zijn gecursiveerd, net als songtitels.

Ook is ervoor gekozen met louter beginkapitalen te werken, dus *We will rock you* en niet *We will Rock you* of *We Will Rock You* (tenzij het ‘niet anders kon’ of er een twijfelgeval aan de orde was, zoals *Radio Ga Ga*).

Over twijfelen gesproken: moest het Freddie’s wezen of Freddie’s? Brian’s of Brians? Met het onwetenschappelijk aandoende argument dat het ‘dan vertrouwder oogde’ heb ik bij Engelstalige (voor)namen een apostrof ingelast, en voor de uniformiteit ook bij Nederlandse. Ik weet me gesteund door W.F. Hermans, hij heeft indertijd veel energie gestoken in een zinloze polemieek daarover.

(Honderd jaar geleden geboren werd hij, Hermans. Bomans, Vestdijk en Stravinsky zijn vijftig jaar dood, Bowie en Prince vijf jaar. We hollen van herdenking naar herdenking.)

Behalve afgestoft en gefatsoeneerd gereproduceerde publicaties zijn er de beschouwende stukken over muziek en de verslagen van muzikale missies om Zappa en Queen te zien. Dat waren zonder uitzondering reizen waarbij zich bijzondere (nogal eens extreem bijzondere) gebeurtenissen voordeden, en dito ontmoetingen plaatsvonden en vriendschappen bakermatten.

Het aanvankelijke plan was ter afwisseling enkele van die verhalen op te nemen, gaandeweg werd duidelijk dat ze de hoofdmoot zouden vormen, en dat flink wat artikelen uit *Muziek Parade* en *Tikker* buiten beschouwing konden blijven.

Die artikelen overtuiken was afgezien van de tijd die erin ging zitten een makkie geweest. Maar van de reisverslagen bestonden meerdere versies. Op Buisdorp.com staan van twee de recentste, zeg maar de *masters*. Voordien was onder de titel *Eurotour* een reis naar Zappa in Gent in het Vlaamse literaire tijdschrift ‘met neus’ *De brakke hond* gepubliceerd. Niet alles daarin kreeg een plek in de *master*versie, die ook nog eens de hele 1988-tournee beslaat.

Voorts waren er eerste versies en was er ruw materiaal: heet van de naald genoteerd in aantekenboekjes, in wisselende graden van ontcijferbaarheid – de *basic tracks*.

De veertien archiefdozen met Volledige manuscripten 1978-1998 moesten geïnspecteerd worden. Men kan zich hopelijk een voorstelling maken van wat erbij kwam kijken voordat de hier te lezen (waar wenselijk van *overdubs* voorzien) *deluxe*

remixed & remasterd editions gerealiseerd waren.

Een voordeel van nu over toen schrijven is dat je online onderzoek kunt doen. Hoe heette de box met vier Reprise-elpees van Sinatra die ik in Londen bij de HMV Shop kocht? Wat was bij het optreden van de Stones in het F.C. Den Haag Stadion de setlist? En heette het in 1976 wel F.C. Den Haag of nog/weer ADO? (Dat laatste kon gecontroleerd worden aan de hand van het bewaarde toegangsbewijs.)

Een goudmijn: Setlist.fm.

Maar een beangstigend goed geheugen is bij het schrijven eveneens een uitkomst gebleken.

Behalve voor iedereen in het algemeen is *Achter de muziek aan* speciaal bedoeld voor allen die eveneens herinneringen hebben aan de muziek en de concerten die erin aan bod komen, en in het bijzonder voor allen die gewild hadden dat ze het ook hadden mogen meemaken.

You will be rocked.

Queen schaduwen 1980

Terwijl John Lennon wordt vermoord

Leiden, 27 november. De vorige keer, in Ahoy, had ik een besproken zitplaats. Hier is dat niet het geval, en dus is het zaak bijtijds bij de Groenordhal te arriveren.

Ik ben de eerste niet.

Marouschka en Miranda waren me voor. Ze komen uit de omtrek en zijn allebei zeventien, wat een mooie leeftijd is om te hebben, net als trouwens mijn eigen tweeëntwintig jaar. Beiden zijn blond maar hoogopgeleid – dat wil zeggen: als het zo doorgaat.

Miranda heeft een hoge hoed, zij is verslingerd aan Brian May, die zij als *de van het* beschouwt. Marouschka daarentegen ziet meer in Roger Taylor, zodat hun vriendschap er niet onder zal lijden, mocht de liefde beantwoord worden.

We krijgen gezelschap van Ron Wilkinson, een Amerikaanse militair die in Nederland gelegerd is. Het lijkt me niet dat hij gedeserteerd is want hij schrijft zijn adres voor me op (Illinois St., Park Forest, Chicago).

Miranda, vermoedelijk evenmin gedeserteerd maar mogelijk spijbelend, noteerde eerder haar adres, voor eventuele opsturing van foto's van Brian. Want ik heb een camera bij me.

Het is wel aangenaam, als je zo vroeg bent enige uren in gesprek te kunnen zijn. Ik kan onder meer vertellen dat ik Queen binnenkort driemaal in Londen zal beleven.

We verliezen elkaar uit het oog als de zijdeur geopend wordt en een aanzienlijk grotere menigte dan wij vieren naar binnen gaat.

Het begint (in meerdere betekenissen) goed: met *Jailhouse rock*, waarna als in Ahoy de snelle versie van *We will rock you*. Er zijn doublures, maar er is een nieuwe plaat uit (*The game*) waaruit een ruime keuze gemaakt wordt: *Play the game*, *Need your loving tonight*, *Save me*, *Dragon attack*, *Crazy little thing called love* en *Another one bites the dust*.

Een nieuwe plaat, een nieuwe Freddie: ditmaal geen leren broek, jack en pet maar een simpel T-shirt. En een snor waar sommige fans vraagtekens bij plaatsen.

Londen, 8 december. Van de week kwam er bericht van Harvey Goldsmith Entertainments Limited. In keurig handschrift is op het kaartje geschreven: ‘Sorry we were unable to give you tickets as the concert sold out very quickly.’

Dat was niet helemaal zoals ik het graag zag maar het weerhoudt me er niet van het vliegtuig te nemen. Op mijn kamer in hotel Montague laat ik met uitzondering van een schouder tas mijn bagage achter en neem de ondergrondse naar Wembley. Het is nog vroeg in de middag als ik bij de Arena aankom. Ik loop om het gebouw heen, tot het hek dat je door moet om bij de artiesteningang te komen.

Een aantal volwassenen wordt binnengelaten. Ik ga maar achter ze aan, zeg tegen de binnenlater dat ik journalist ben en dat zich binnen de bescheiden bevinden die dat uitwijzen.

Ik mag doorlopen en voeg me bij de anderen, die mogelijk wel van de pers zijn. Een Arenafunctionaris leidt ons naar een kleedkamer, waar mijn collega’s hun jassen en tassen opslaan. Op een tafel een stapeltje donkerblauwe jacks. Opschrift:

*Call a hand
Crowd control*

Ik kan alles gebruiken dus moffel er een in mijn schouder tas weg. Als ik in de zaal kom worden er stoelen geplaatst. Hoe zou mijn lulverhaal luiden als er gevraagd werd naar de reden van mijn aanwezigheid?

Een van de stoelplaatsers is een oudere man met een pacifistische oogopslag. Ik spreek hem aan en probeer hem wijs te maken dat we elkaar hier eerder spraken: tijdens de Zappa-concerten, afgelopen juni.

Op den duur ga ik dat dan zelf ook geloven.

Ik reik de man een paar keer een stoel aan en word uitgenodigd voor een kop thee in de personeelskantine achter het podium. Op de toegangsdeur een bord:

Queen Crew Only

De man die mij en de mogelijke journalisten de weg gewezen had knikt me toe: een praatje kan nooit kwaad. Hij heet Jim en gaat naar eigen zeggen over de veiligheid Binnen, Buiten, Boven en Beneden de Arena. Als ik zeg dat ik uit Holland afkomstig ben herinnert hij zich de heibel met de Hells Angels tijdens het concert van de Stones in het F.C. Den Haag Stadion in 1976. Beveiliger Andy heeft een nog langere staat van dienst: hij werkte in de Beatletijd voor George Harrison en voor The Monkees.

Wanneer ik de kantine verlaat arriveert Freddie, met bodyguard en Garland Jeffreys, gevolgd door Brian May. Intussen is Roger Taylor zich aan het inspelen. Na een kwartier verlaat hij het podium en begint Brian aan een gitaarsolo waar hij ruim de tijd voor neemt.

De band is met de opduiking van John Deacon compleet. Brian gaat met zijn gitaar nog omgehangen aan de vleugel zitten waarop een synthesizer is geplaatst. John staat met bas achter hem, Freddie houdt zich afzijdig en Roger assisteert: hij speelt het intro van *Flash* voor. Als Brian het onder de knie heeft wordt het nummer instrumentaal gespeeld, Freddie luistert geconcentreerd toe, slechts een been bewegend.

Na de instrumentale de vocale versie, waarbij Freddie evenmin uitbundig beweegt want er is geen publiek dat opgezweept moet worden.

In de kantine zitten aan een tafeltje de vier limousinechauffeurs te kaarten. Een van hen heeft iets op zijn rug geplakt zitten dat oogt als een backstage pass. Ik maak hem er niet al te belangeloos op attent.

‘Would you take it off, please?’

Would I!

De chauffeur waarschuwt dat het pasje alleen geldig was voor het concert in Birmingham, eergisteren. Hij vervoert Brian May, en is geboren in Oost-Europa.

Roger nuttigt aan een tafeltje verderop een maaltijd, Brian gaat bij zijn ouders zitten.

Als het voorprogramma voorbij is vergezel ik de Brianchauffeur naar de genodigdenloge (*Special Enclosure*) links

naast het podium, waar het goed fotograferen is.

Het licht gaat uit. Donder en bliksem, *Jailhouse rock*, *We will rock you*, en een welkomstwoord van Freddie: 'It's fucking freezing in this auditorium tonight. Especially for those in the back. But we'll set your asses on fire. We're gonna do quite a few new things tonight, believe it or not.'

Brian's lange gitaarsolo in *Keep yourself alive* gaat over in het gerepeteerde *Flash*, een van de aangekondigde nieuwe nummers. Dan hangt Freddie een gitaar om. 'Are you ready, motherfuckers?' En omdat wij motherfuckers er klaar voor zijn volgt ('Let's go!') *Crazy little thing called love*.

Kortom: een mede gelet op het gebrek aan een toegangsbevis meer dan een geslaagde eerste Londense dag, met tot besluit na middernacht wat afgehaalde Kentucky Fried Chicken om in het hotel weg te werken.

Londen, 9 december. In de ontbijtruimte staat de radio aan. Ik hoor terwijl ik toast met scrambled eggs eet de nieuwsuitzending, waarin gemeld wordt dat John Lennon in New York is vermoord. De ochtendbladen vullen er de voorpagina's mee, platenzaken passen hun etalages aan.

Bij de Music Boutique op Shaftesbury Avenue koop ik voor 16 pond boeken en krijg als aardigheidje een omslag van het muziekboek *London calling* van The Clash, waarin een afbeelding van Elvis verwerkt is. Het had al verschenen moeten zijn maar de binder had een foutje gemaakt en teksten van Paul McCartney ingelijmd. Bij Foyles koop ik *The final years*, de tweede Elvisbiografie van Jerry Hopkins. En de *New Standard. John Lennon shot dead*, luidt de trieste kop.

Als ik om twee uur terug ben in het hotel zet ik de radio aan. Op Capitol Radio is het laatste interview met Lennon te horen. Hij zegt dat hij *Imagine* zijn betekenisvolste nummer vindt. De uitzending eindigt met een medley, om te beginnen *Give peace a chance*.

Vlak bij het hotel en het British Museum zit de Cinema Book Store. De foto's van de Marx Brothers kan ik niet ongekocht laten (op een ervan lijkt Groucho, met geschilderde snor en nog volop haar wat op Freddie).

Tegen halfvier ben ik bij Wembley Arena, mijn camera heb

ik in het hotel achtergelaten. Tijdens het gepoogde betreden van de artiesteningang kom ik Jim tegen. Was ik daar alweer? Ja, daar was ik alweer: het was een meerdaags concertverslag waar ik aan werkte. Right. Maar ik wist toch wel dat die backstage pass niet meer geldig was? En of ik dat wist: die voor vandaag lag in de kleedkamer, waar ik mijn spullen had achtergelaten. Ik was hier vanmorgen ook al geweest.

‘I see.’

In de *Queen Crew Only* kantine valt weinig te beleven. Ik zie Roger naar de kleedkamer lopen en ga er met mijn Marx Brothers achteraan. Ik vraag het beleefd aan een beveiligder.

‘Do you mind if I give Roger these photos?’

‘Yes, I do, as a matter of fact.’

Even later komt Jim me waarschuwen dat ik maar beter uit de buurt van backstage kan blijven, als mijn aanwezigheid me lief is. Tijdens dit laag bij de grondse gezeur heeft Brian het podium betreden. Ik word begroet door zijn chauffeur en raak met hem in gesprek. Omdat ik er daardoor nog sta komt Jim vragen hoe het ermee staat.

‘Oh, but he was here yesterday,’ schiet de chauffeur me te hulp.

‘Yes, I know,’ zegt Jim. ‘I’ve seen him around all day.’

Dankzij een oorverdovende riff van Brian komt er aan de gezellige kout een einde.

Naast de kantine staat een *Doctor Who*-achtige telefooncel. Ik bel mijn vader om hem met zijn verjaardag te feliciteren.

Er nadert een jongere die wel niet tot het personeel zal behoren, zo schichtig doet hij. David is journalist bij een dag- of weekblad dat hij nog moet verzinnen. Hij was onopgemerkt door de hoofdingang binnengekomen (dat kon kennelijk ook) en niet van zins te vertrekken. Ik wens hem daar succes bij.

Aan de artiestenbar staat iemand die op Pete Townshend lijkt. Hij kijkt niet vrolijk, ik kan dus maar beter niet het woord tot hem richten. Zeker niet als het Pete blijkt te zijn.

In de *Special Enclosure* zit ik weer naast de Oost-Europese chauffeur. Ik had hem de foto’s van de Marx Brothers aange-reikt, hij heeft ze doorgespeeld naar Brian, die wat verbaasd was dat fans helemaal uit Nederland kwamen om Queen te zien.

Jailhouse rock wordt ditmaal overgeslagen.

Na *Love of my life* zet Brian *Imagine* in, de zang van Freddie verdrinkt in het applaus. Een rode spot blijft op Brian gericht als hij een andere gitaar pakt en aan zijn solo begint. Roger neemt het over op pauken, dan vervolgt Brian. Wat zelden zal gebeuren gebeurt: midden in de solo gaat de gitaar kapot. Brian legt de kapotte gitaar op de grond en pakt een andere. Het is doodstil. (Pete Townshend, als hij het was, zag ik na *Fat bottomed girls* al vertrekken.)

Tussen de twee toegiften schrijf ik een briefje voor Brian dat ik aan de chauffeur geef. ‘*Imagine* was very, very moving’ – en zou hij een paar foto’s willen signeren? Ik heb er een aantal meegenomen die ik in Leiden maakte.

Londen, 10 december. In de ochtend winkel ik. Bij de HMV Shop koop ik de net verschenen elpee *Flash Gordon* alsook een Japanse persing van de eerste, *Queen*. Bij de firma Dunn wordt het een bolhoed, die 29 pond moet kosten.

Hoe het David vergaan is weet ik niet. We hebben afgesproken: een uur te laat komt hij aangeslenterd. Na vertoon van mijn nu wel heel erg verlopen backstage pass passeren we een oude hekportier, bij de artiesteningang wordt onze verdere opmars verhinderd.

Wat gingen wij doen, aldus een beveiligger, aan wie te merken is dat hij aanleg heeft voor schreeuwen.

Ik kan niet beletten dat David het woord doet, zodat we definitief uitgewezen worden. Dan maar via de hoofdingang, ze kunnen het krijgen zoals ze het hebben willen. Kijk eens wie we daar hebben: de in schreeuwen bedreven beveiligger is binnendoor gegaan.

Nog maar een keer aan de achterkant gaan kijken, zonder David. Er hebben zich wat fans verzameld, onder wie een blonde jongedame die met de oude portier aan het argumenteren is.

Terwijl ik dat observeer nadert vanuit de artiesteningang de beveiligger, gelukkig maar dat een hek ons scheidt, al zou erin klimmen zijn tweede natuur kunnen zijn. Hij maakt de portier vingerpriemend duidelijk dat ik onder geen beding hoe dan ook bla bla bla mag worden doorgelaten.

De blonde jongedame heet Jane. Ze probeert aan de portier

uit te leggen dat ze een Charlie kent die beloofd had haar binnen te laten. Zou de portier even willen gaan vragen? ‘I know Charlie!’ preciseert ze.

‘Yes?’

‘Do you know Charlie?’

‘Oh yes, I went to school with his mother.’

‘Is he inside?’

‘Yes he is, he just went out.’

‘Where is he then?’

‘Wot?’

‘Charlie!’

‘Wot about Charlie?’

‘I know Charlie! I met him L.A. Where is he? Is he with Queen? Is Queen inside?’

‘Wot about the Queen?’

‘I mean *the band*.’

‘Yes, the Queen has a band. I went to school with her sister.’

Om de een of andere reden buigt de portier niet, wat Jane machteloze tranen bezorgt. Desondanks is ze beter af dan ik want hoewel ze bij voorkeur via de artiesteningang het gebouw betreedt, is ze voorzien van een kaartje, ik alleen van een verlopen backstage pass en een verspreid signalement.

We moeten maar wat gaan eten om bij te komen, en een strategie overdenken. Ik vraag Jane, ze is afkomstig uit Littlehampton, of ze in de buurt een restaurant weet.

‘Hier rechts, geloof ik.’

Als we zonder resultaat een kwartier in die richting gegaan zijn, lopen we een halfuur de andere kant op.

‘I’m a Gemini,’ legt Jane uit. ‘They’re the worst.’

Zij ook? Then we were doomed!

Zowaar vinden we een chinees restaurant.

Jane wil weten of Queen ook in Nederland optreedt. Ja, hoor, een paar weken geleden nog. Brussel was overmorgen aan de beurt en de dag erna ook. Jane denkt dat het misschien een goed idee is bij de volgende tournee gezamenlijk internationaal op reis te gaan. Zelf was ze speciaal voor Queen naar Los Angeles gevlogen.

Na het diner nemen we een taxi naar de Arena. Hoe kwam ik daar straks binnen? Eerst nog maar wat drinken, dat kan in het

tegenoverliggende Squash Centre. Aan de bar staan squashers en... onze vriend de oude hekportier. Als ik hem amicaal op de rug geklopt heb draait hij zich om en zegt: 'Bloody hell, it's them again.' En over Jane, als die naar het toilet is: 'She's a pest.' Hij giet zijn pint naar binnen en excuseert zich met: 'I'm off to me local.'

Mijn brein is op volle toeren gaan werken. Natuurlijk! De Oost-Europese chauffeur! Wat is het telefoonnummer van Wembley Arena?

Er zijn vele doorverbindingen en langzaam uitgesproken toelichtingen nodig om hem aan de lijn te krijgen. Ik heb geloof ik gezegd dat ik de chauffeur moest spreken omdat hij mijn backstage pass op zak heeft en hij kreeg daardoor het verwijt dat hij die liep uit te delen.

Dat moge zo zijn maar hoe zit het met de foto's die ik ter signering had afgestaan? Die kan ik bij de portier achter ophalen, mooi. Ik neem ze daar in ontvangst, op een briefje heeft Brian geschreven: 'Thanks for the message – great'.

Ik trakteer Jane op een Queen-T-shirt dat buiten illegaal verkocht wordt, zij kan met haar kaartje naar binnen.

'What about you then?' zegt ze.

'I'll just have to wait for Charlie,' zeg ik.

Ik loop achterom en laat de avondportier weten dat mijn cassette recorder in een kleedkamer ligt.

Loop maar even mee, zegt hij.

'Are you sure?'

'That's alright, lad.'

Hij klopt aan bij de artiesteningang. De deur zwaait open en er puilt een veiligheidsgorilla naar buiten die voornemens lijkt te zijn mij tot minder dan pulp te reduceren, ook al beweer ik dat ik alleen mijn bezittingen kom halen.

'After the show, mate. Get it?'

Ik kan veel hebben maar nu zijn ze te ver gegaan.

Bij de hoofdingang vertel ik een kaartcontroleur over mijn in een kleedkamer verkommerende cassette recorder. Hij brieft mijn tegenspoed over aan een superieur, die zich naar een kantoorje begeeft en daar de telefoon pakt. Dit bewerkstelligt de komst van een man die zich door middel van zijn visitekaartje voorstelt als Brian Sladen, Assistent Manager van Wembley

Arena.

‘What seems to be the trouble, sir?’

Ik leg uit wat *the trouble* is.

Mijn apparatuur ligt nog in een kleedkamer? Dan gaan we die ophalen.

Ik wijs een willekeurige deur aan, die ontsloten wordt: een leeg vertrek.

Ook dat nog! Mijn spullen foetsie!

Bel me morgenochtend op kantoor op, stelt de Assistant Manager voor. Dan weet ik of er iets gevonden is.

Morgenochtend vroeg gaat mijn vliegtuig!

Dan kan ik helaas verder niets doen. Hier heeft u in elk geval een kaartje voor vanavond.

En zo beland ik op de tribune, gewoon tussen het betalende publiek. Ik heb alleen het voorprogramma gemist.

Na de tweede toegift ga ik op weg naar de *Special Enclosure* om eventueel de chauffeur nogmaals te bedanken voor de bemiddeling bij de fotosignering.

Met het visitekaartje van de Assistant Manager als legitimatie kom ik achter het podium, waar sjouwers bezig zijn de boel op te breken voor het transport naar Brussel.

Veiligheidsman Jim breng ik op de hoogte van de jongste ontwikkelingen, hij doet dat mij. Want had ik dat al gehoord van die gozer met wie hij mij gisteren had zien praten?

Die journalist? David?

Hij was helemaal geen journalist! Hij was in de kraag gevat en overgedragen aan de politie!

Zoals dat meestal gaat verstrijkt de tijd. Als ik op mijn horloge kijk realiseer ik me dat de laatste ondergrondsetrein al vertrokken is. Mijn liquide middelen zijn geslonken tot 1 pond 25, wat nu? De eerste trein afwachten en mijn vliegtuig missen?

De limousines rijden voor. Brian May komt als eerste uit de kleedkamer. Ik bedank hem voor het signeren van de foto's en breng mijn omstandigheden ter sprake.

Waar moet je naartoe? vraagt Brian.

Richting British Museum.

Wij gaan de andere kant op... Heb je genoeg aan 5 pond voor een taxi?

Omstreeks halfeen rijdt die voor. De deur van het hotel zit

op het nachtslot maar er is een bel en iemand die die hoort.

Mijn vliegtuig vertrekt om kwart over acht vanaf Southend Airport. Uiterlijk halfacht moet ik daar zijn. Een uur om vanaf Liverpool Street Station Southend te betreinen, driekwartier met de ondergrondse naar Liverpool Street Station – dat was bij elkaar kwart voor zes. Plus nog zeg een halfuur om te pakken.

Kon ik om vijf uur gewekt worden?

Om twee uur kom ik uit bad. Drie uur slapen, als dat meteen wilde lukken? De moeite niet. Beter is het wakker te blijven en me reisvaardig maken. Mijn tas vul ik tot uitdijens toe met kleding en andere geregelde vracht. Meer zorgen heb ik om het restant: grammofoonplaten, pockets, grootformaatboeken. Ik heb bij de HMV Shop een platenkoffer gekocht, die komt van pas.

Het wordt halfvier.

Ik kan voor hetzelfde geld wel beneden gaan zitten. Daar krijg ik een ‘goed idee’. Zou de nachtportier me aan een schrijfmachine kunnen helpen? Ik ben namelijk journalist.

In kromme rugpijnhouding in een wegzakfauteuil, de machine op kniehoogte op de gammele koffietafel voor me, begin ik te typen. Een primeur: heet van de naald de reacties op de Lennonmoord. Dit is pas leven, dit is pas journalistiek. En van je hela, hola, houd er de moed maar in.

Om vijf uur heb ik een respectabel aantal woorden getypt maar ik maak me geen illusies over de journalistieke waarde ervan. Misschien is het mettertijd tot literatuur om te vormen.

Als ik de schrijfmachine inlever vraag ik de portier naar de vertrektijd van de eerste trein vanaf Tottenham Court Road.

Zeven uur, zegt hij. En na mijn schrikreactie: kunt u geen taxi nemen?

Een dienstregeling wordt erbij gepakt: van het nabijgelegen Euston Station zou ik ook kunnen vertrekken. Als ik meteen op weg ga haal ik het makkelijk, het is hooguit vijf minuten lopen.

Over mijn rechterschouder hangt de reistas, afwisselend in mijn linker- en rechterhand draag ik de massieve platenkoffer.

Het regent. Is mijn bolhoed van vilt? En zet dat uit of krimpt dat als het nat wordt? Ik voel aan de hoed en heb er een hard hoofd in.

Blijkens mijn horloge ben ik al tien minuten onderweg, dat haal ik nooit. Eindelijk, eindelijk het bord van het ondergrondse station. Ik draaf de roltrap af terwijl de onbereikbare trein luchtverplaatsend wegrijdt.

Vijf minuten uithijgen plus vijf minuten nagelbijten plus vijf minuten ijsberen en de volgende arriveert. Met onwaarschijnlijk geluk zal ik de laatst mogelijke verbinding met Southend halen. Bij aankomst te Liverpool Street Station spurt ik naar het tweede perron en val een coupé binnen.

Amsterdam, 11 december. Een vrije avond is er niet voor me weggelegd. Daar valt mee te leven want in de Jaap Edenthal treden achtereenvolgens op Pearl Harbor and the Explosions, The B-52's en Talking Heads.

Om halfvijf word ik opgehaald door voormalig klasgenoot Ed. Hij was al op jonge leeftijd automobiel, we karden vorig jaar naar Co de Kloet in Kortenhoeve, waar niet dagelijks een bus stopte. Een ander gunstig aspect van Ed is dat hij in onze schooljaren bij de ordedienst bijbaande en dat nog steeds doet. Dus ook nu hoef ik niet in de rij te staan om binnen te komen en kan het controlestrookje aan mijn kaartje blijven zitten.

Pearl Harbor and the Explosions zijn leuk genoeg om de aanschaf van een elpee te overwegen, The B-52's zo aanstekelijk dat ik griezelig dicht in de buurt van dansen kom – en al was het daarvan gekomen: het is bijna verjaard.

Hoofdattractie Talking Heads, in een grote bezetting, is helemaal een beleving, met gewezen Zappagitarist Adrian Belew, die bij de kletsoppen op de elpee *Remain in light* de aandacht trok.

Als we om halfelf koers zetten naar Den Haag heeft Ed nog meer slaap dan ik maar hij blijft de heerschappij over het stuur houden.

Brussel, 12 december. Na een bezoek aan *Muziekkrant Oor*, waar hoofdredacteur Jan-Maarten de Winter in vergadering is, ga ik bij een Hilversumse chinees lunchen. Dan op naar EMI. Promotiemanager Wouter Meijer is door Jan-Maarten voor mijn komst gewaarschuwd. Zou Queen ook in de Vorst Nationaal mee te maken zijn, wil ik weten. Wouter heeft een belafspreek

met de bij Queen betrokken Malcolm Ross, en zal zijn best doen.

Na dit hoopgevende nieuws bel ik Miranda en nodig haar en Marouschka uit voor een Brusselreis. We spreken af elkaar om halfvijf op station Leiden te treffen.

Als ik daar rond die klok arriveer blijkt er een kleine kink in de kabel te zitten, zo licht Miranda toe. Haar moeder ziet het vreemd genoeg niet als een buitenkans dat de zeventienjarige oogappel door mij de grens over gechaperonneerd wordt, en heeft dit zelfs verboden. Aansluitend arriverende Marouschka mag wel mee maar gaat niet mee omdat Miranda niet mag. Een tragische tragedie, ik kan niet anders zeggen.

Tegen halfzeven bereik ik Brussel. Ik heb geen franken op zak en slechts een tientje aan guldens. Ik neem een taxi waarvan de chauffeur Nederlands geld accepteert, we vertrekken in de richting van de Avenue du Globe. Het tientje is niet toereikend om daar te komen.

Als ik ergens op het traject uitgestapt ben stopt er naast de nog niet vertrokken taxi een stationcar. De bestuurder vraagt de taxichauffeur de weg naar de Vorst Nationaal.

Een stationcar? Ook best.

Ik mag achterin plaatsnemen.

Dankzij mijn Birminghamse backstage pass kom ik ongehinderd voorbij de kaartcontrole en achter het podium. Ik vraag naar Malcolm Ross. Hij is er even niet, ik moet na het concert maar terugkomen. In de zaal verover ik een nog betere plaats dan in Londen: een staanplaats tussen podium en het dranghek dat opdringerige fans moet tegenhouden.

Geweldig om Queen eindelijk weer te zien en te horen, van *Jailhouse rock* tot *Killer queen* en *Dragon attack*, van *Tie your mother down* en *Now I'm here* tot *Keep yourself alive*.

Na afloop zoek en vind ik Malcolm Ross. Het is verschrikkelijk maar onherroepelijk: ik moet mijn backstage pass aan de ploert afdragen.

Met de laatste tram bereik ik zwart rijdend het station, waar de laatste trein naar Amsterdam al vertrokken is. De eerste van morgenochtend staat klaar, met een deur open. Ik ga een coupé binnen, neem onderuitgezakt plaats en sluit mijn ogen. Zowaar word ik ongemoeid gelaten.

Brussel, 13 december. Bij Miranda thuis is de situatie dermate genormaliseerd dat ik durf aan te bellen en een prettig gesprek heb met haar moeder, die in mijn bedoelingen nog steeds geen buitenkans kan zien maar kennelijk afstand heeft gedaan van de overtuiging dat die onzuiver zijn. Oogappel mag mee.

En Marouschka mag het nog steeds.

Het is niet zo luxueus als eersteklas Oriënt- of Tanssiberië Express, maar de restauratiewagen van de trein naar Brussel heeft ook wel wat.

Omdat het gisteren een latertje werd en ook ditmaal de laatste trein mogelijk vertrokken zal zijn, is een hotel wel een goed idee. Nabij het station, Rue d'Angleterre 12, zit Résidence-Family, vermoedelijk dus een keurig familiehotel en geen gekkigheid.

Als er twee kamers geboekt zijn, ditmaal heb ik wel Belgisch geld bij me gestoken, reizen we per tram naar de Vorst Nationaal. Het is ietwat linke soep, de situatie waarin we ons bevinden: niet alleen geen kaartjes voor het concert, ook geen backstage pass die het gebrek eraan zou kunnen compenseren.

Aan de zijkant van het gebouw is een deur. Elke open deur is er een, dus ik ga doortastend voor. We komen terecht in een gymzaal waar aan judo gedaan wordt. Als ik in het Engels de weg vraag pakt de judoleraar een sleutel en ontsluit de verbinding deur die naar het gebied achter het podium voert. Het publiek begint de zaal te vullen maar we zijn op tijd: er kan door mijn reisgenotes vooraan worden gestaan. Zelf kies ik een plek aan de zijkant vanwaar het goed fotograferen is.

Voor Marouschka en Miranda is het pas het tweede concert van de tour, zodat (mede wegens de nabijheid van Brian en Roger) hun verzadigingspunt nog niet bereikt zal zijn – en mij zegt dat begrip in muzikale context niets.

Terug naar het hotel gaat het per taxi. Dat hebben we wel verdiend.

The Yellow Shark 1992

The secret word is Isy

Woensdag 16 september. Eersteklas het land uit, zo buitenissig heb ik niet eerder getreind, ook al betreft het alleen heen. Co en Elise doen het in beide richtingen op die manier, wegens werk aan de winkel. We zullen elkaar in Utrecht ontmoeten.

Soms zit er muziek in je hoofd die er niet meer uit wil. In het mijne zit al een week *Frankfort Special*, uit de Elvisfilm *G.I. blues*. En dan met name: ‘Is this train the Frankfort Special? Ja, ja – ja ja!’

Naast dit liedje was het weer het oude liedje: dagen van tevoren inventariseren wat er allemaal mee moest, de dag voor vertrek de reistas vullen en die op de ochtend ervan omkeren om te controleren of alles er wel in zat.

Hopeloos, ik.

Maar hoezo Frankfurt? Zappa is er drie avonden te zien, samen met het Ensemble Modern, wat gevolgd zal worden door twee concerten in Berlijn en drie in Wenen.

Ik sta in Utrecht op het perron, *so far, so good*, en kijk uit naar Co en Elise. Om te beginnen komt er een bejaarde man op me af.

‘Weet u waar de trein naar Den Haag stopt?’

‘Nee,’ zeg ik.

‘Ik dacht, omdat u hier staat te wachten...’

‘Niet op de trein naar Den Haag.’

Daar zijn Co en Elise, daar is ook onze trein.

Er kon in theorie weinig misgaan, en dan gaat het soms ook in de praktijk goed. Ik had van iemand het telefoonnummer van de Alte Oper in Frankfurt gekregen. Mijn slechtste Engels is beter verstaanbaar dan mijn beste Duits, dus dat spraakgebrek liet ik maar achterwege.

Voor de drie concerten waren nog de duurste kaartjes (DM 99) beschikbaar.

‘Do you have a credit card?’

‘No, I don’t. Is that a problem?’

‘No, no, that’s no problem.’

Jammer, want *problem* was mijn *middle name*.

Ik moest nog zien dat het inderdaad *no problem* was, maar in dat geval konden de kaartjes bij de kassa tegenover de Alte Oper opgehaald worden.

Co is beroepsmatig bezig, als *Producer Muziekafdeling Directie Radio Programma* bij de Nederlandse Omroep Stichting, zoals het heet op het visitekaartje dat hij kan missen. Hij en Elise zullen alleen het eerste concert, morgenavond, meemaken. Overmorgen reizen ze terug, ’s avonds zal Co op Radio 4 een vier uur durende uitzending aan Zappa wijden, waarin opgenomen de integrale uitzending van de première.

‘Dit is het voorlopige draaiboek,’ zegt hij. ‘Ik begin met Zappa’s aankondiging van de vorige radiospecial, meteen erachteraan *Frankfort Special*, van Elvis. Ken je dat?’

Het reserveren van kaartjes was *no problem* geweest, het vinden van een hotel iets waar een te hulp geroepen medisch team een flinke dobber aan zou hebben. Bij de bibliotheek had ik een toeristengids geleend, uit 1987. Hotels van de eerste, tweede en derde categorie stonden erin, plus telefoonnummers.

Bij het eerste hotel werd niet opgenomen, het tweede was geen hotel meer, het derde had geen plaats, het vierde vroeg 220 mark per nacht. Hotel Arosa was telefonisch bereikbaar, had een kamer vrij en vroeg voor een overnachting slechts 70 mark.

Een geschenk bij heldere hemel, maar het was wel een wat wulpse naam, Arosa. Ik herinnerde me (van titel) films die zich in dusgenaamde hotels afspeelden, waar in een waterval van slipjes een *Kumpel* met zijn *Waldhorn* tussen de *Alpen* van *Frau Wirtin* bekneld raakte, waarna deze ertoe aangezet kon worden *Trompete te blazen*.

Als er maar muziek in zit.

In Duisburg moeten we overstappen. Dat we gedrieën reizen is uit oogpunt van gezelligheid, in mijn geval speelt daarnaast vastklamping een rol. Het vermindert de kans op het missen van het overstapstation, en de trein die daar genomen moet

worden.

Meer dan ooit is het een internationale missie. Aad Hoogesteger is vannacht om vier uur met New Yorker Rob Samler per auto uit Spijkenisse vertrokken, met bestemming Heidelberg. Daar is bij Uli thuis een epicentrum ingericht waar ook nog liefhebbers uit IJsland (Iceland Bob), Italië (Italian Bob) en Canada (Mark) zullen samenscholen. Zelf verwacht ik in Frankfurt bekenden uit Engeland aan te treffen.

Om acht over twee bereiken we Frankfurt. Co en Elise hebben hotel Hamburger Hof toegewezen gekregen, dat aan de Poststraße ligt, naast het station. Ik moet in de Mainzer Landstraße zijn, die parallel loopt aan de Poststraße, zie ik op mijn plattegrondje. Dus hoef ik niet lang te sjouwen.

‘Bel me aan het eind van de middag op, dan spreken we wat af,’ zegt Co. ‘Als ik er nog niet ben, laat dan een boodschap achter, dan bel ik je terug.’

De Mainzer Landstraße bestaat zowaar niet alleen op mijn plattegrondje. Hotel Arosa zit op nummer 316. Ik kan rechts gaan, ik kan links gaan. Ik ga rechts. Nummer 63, nummer 61... Dat gaat niet goed zo. Overgestoken, teruggelopen. Nummer 70, nummer 72 – dat lijkt er meer op. Na een minuut of twintig heb ik zo nummer 316 bereikt. Neonreclame geeft aan dat hotel Arosa hier zit, helemaal fenomenaal.

De ingang is een garage aan de zijkant. Aan het einde daarvan een deur die het zal zijn. Ik bereik na het beklimmen van twee trappen de receptie en word begroet door een heer uit een ver buitenland.

Ik heb de landstaal geoefend en onder meer een techniek ontwikkeld waardoor uit mijn mond *der, die, den, des, das* en *dem* hetzelfde klinken. Maar als je voor het blok gezet wordt valt dat toch niet mee, Duits. Ik aarzel tussen *Ich brauche* en *Ich möchte*, het wordt *Ich bröchte*.

Er is op me gerekend, het blijft maar goed gaan. Ik betaal de verschuldigde 280 mark vooruit en zie op de nota dat hotel Arosa deel uitmaakt van het imperium Maha, dat in Frankfurt nog drie hotels heeft. Behalve misschien Hotel Tourist want dat is doorgestreept.

Ik krijg de sleutel van kamer 18. Die heeft geen televisie of

toilet, wel een bed, een tafel, een kast, een wastafel en een douche. De deur van de kast kan op slot. Ik breng de inhoud van mijn reistas in de kast onder en hevel 300 mark van mijn nekhangmapje naar mijn broekzak over.

Het weer schittert, een jas hoeft ik niet aan. Volgens het plattegrondje kan het niet missen: almaar rechtdoor, hoe zeg je dat in het Duits ook alweer. Mainzer Landstraße uit, Taunusanlage uit, dan bereik je de Alte Oper. Ertegenover, naast een cafetaria, zit de voorverkoopkassa. Zonder tegenwerking krijg ik daar kaartjes met mijn naam erop in bezit.

Het is te vroeg om Co en Elise lastig te vallen. Ik besluit nog een halfuurtje rond te wandelen en kom zo bij een kiosk waar – Bingo! – *Journal Frankfurt* ligt: Zappa op de cover. Met ook voor Co een exemplaar wandel ik naar de Poststraße.

Het is vijf uur, de bewoners van kamer 304 zijn niet bereikbaar. Ik laat het tijdschrift en een boodschap achter. ('Het valt mee, het is erger dan ik dacht. Ik zit in kamer 18.')

Op het gebied van muziekreizen ben ik geen groentje, ik weet dat het om gedurig op de been te blijven belangrijk is vitaminen binnen te krijgen. Halverwege de Mainzer Landstraße is een supermarkt: een paar pakjes sinaasappelsap gekocht. En om tussendoor wat te smikkelen te hebben een pak kaakjes. En wat Milky Ways.

Als ik op de hotelkamer de vijfde Milky Way in de muil geschoven heb gaat de telefoon.

'Heb je al gegeten?' vraagt Co.

'Een paar Milky Ways,' geef ik toe.

'We willen je uitnodigen voor een hapje. Naast ons hotel hebben we een chinees ontdekt. Kan je hier over ongeveer een halfuur zijn?

Ze hebben er zowaar nasi goreng.

'Heb je Zappa wel eens ontmoet?' vraagt Co.

'Een paar keer, even,' zeg ik, me zowaar niet verslikkend. Dat is een tref want bij de nasi goreng drink ik cola, de inname waarvan niet alleen tot extreem boeren kan leiden maar ook tot verslikkingen.

Als er is afgerekend vertrekken Co en Elise naar het hotel van Zappa, ik naar het mijne.

Het is vroeg maar de komende avonden zal het laat kunnen worden en dat geeft wat zorgen. Want tot elf uur is de garage-deur open, nadien moet er aangebeeld worden. Maar waar zit de bel? En doet die het? In zo'n Tiroler film, schijnt het, werd er uit oogpunt van humor een ladder tegen een raam gezet waarna de *Kumpel* naar binnen klom bij de voluptueuze overgewichtige dame die hij niet had moeten hebben maar die wel trek in hem had, zodat het jodelen hem weldra verging.

Mijn kamer heeft geen toilet maar op de gang is er een, zo hoor ik op mijn kamer als er doorgetrokken wordt.

Laat ik tot besluit van deze vlekkeloos verlopen dag een sigaar opsteken, Amadeus van Oud Kampen. Daarmee komt er aan de vlekkeloosheid een abrupt einde want als ik ga verliggen kiepert het asbakje om en nestelt zich op het hagelwitte laken een bergje as.

Zowaar blijft de meeste as in het asbakje achter, voor de zekerheid zet ik het op het tafeltje naast het bed. Terwijl ik overdenk hoe ik het bezoedelde laken zal aanpakken tuimelt het asbakje van het tafeltje op het tapijt. Met een schoen wrijf ik de as in dat tapijt, je ziet er niets meer van. Behoedzaam schud ik het laken uit en plet ook de neergedwarrelde as in de vloerbedekking.

Verder alleen nog wat gestuntel met een rietje dat niet door de verpakking van een pakje sinaasappelsap wil.

Donderdag 17 september. Om halfzeven neem ik een douche. Ik kleed me aan, scheer me en moet. De wc op de gang is bezet. Boven zijn er twee: een heeft men na gebruik verzuimd door te trekken, de andere ontbeert wc-papier. Vlak voordat het leed niet meer te overzien zal zijn komt de wc op mijn etage vrij en kan ik plaatsnemen.

Er wandelt een beestje over de vloer.

De receptionist is een andere heer dan die van gisteren maar eveneens afkomstig uit een ver buitenland. Dankzij een deur naast de receptie bereik ik de ontbijtruimte. Plafond en wanden zijn geheel van hout, jongens wat zal dat branden.

Er zijn geen gasten te bekennen, hoewel er gisteravond flink leven werd gemaakt. Daar is er een: een boomlange kaalhoofdige Afrikaan.

‘Gutenmorgen.’

Met een bot mes halveer ik een tegenstribbelend hard bolletje en zet alles op alles om beide helften met de bevroren boter te besmeren.

Ik hoef alweer geen jas aan. Als ik na een kort bezoek aan een ondergronds winkelcentrum bij Co en Elise langsga zitten ze aan het ontbijt. Co moet nog wat werk voor de uitzending verzetten, hij stelt voor dat we elkaar tussen halfdrie en drie in zijn hotel treffen.

Aan de wandel weer, een flink eind. Na mijn omzwervingen bij de Alte Oper aangekomen sla ik rechtsaf en ga bij boekhandel Hugendubel naar binnen, waar ik pocketbiografieën van drie vooraanstaande regisseurs koop: Alfred Hitchcock, Federico Fellini en Russ Meyer.

Na een onbeduidende lunch in het hotel een douche, daarna naar Hamburger Hof. In afwachting van Co en Elise ga ik in de lobby zitten. De receptionist heeft in navolging van Basil Fawly geen geduld met zijn gasten en gaat nog een stapje verder door het Engels niet goed te beheersen. Zo is het hem niet bekend dat er bij telefoneren geen sprake is van een *prefax* maar van een *prefix*.

Een magere Indiër wil naar huis bellen.

‘I give you a line,’ zegt de receptionist. ‘Then you can start with the *prefax*.’

‘No, no. Don’t need a fax!’

Co en Elise arriveren. Co moet nog even telefoneren: de KRO zit achter hem aan en wil hem om halfzeven rechtstreeks in de actualiteitenrubriek *Echo* ondervragen over de Zappa-concerten.

De lobby is inmiddels vergeven van de Chinezen. Hun aantal fluctueert voortdurend: een paar lopen er naar buiten, anderen nemen de lift naar boven, komen weer terug. Ze hebben ruzie. Ze zijn boos op elkaar en op het hotel. Daar stappen er weer een paar in de lift. Een van hen keert terug, stapt uit, bedenkt zich en vertrekt nog maar een keer naar boven.

De grappigste Chinees is een corpulent kereltje met een veel te hoog opgehesen pantalon en een colbertje waarvan de ach-

terkant hem op afstand lijkt te volgen.

‘Zullen we wat gaan drinken?’ stelt Co voor.

De Chinezen zijn in twee elkaar vijandig gezinde groepen naar Hamburg vertrokken, de receptionist staart leeggelopen voor zich uit. Vijf jongeren in trainingspak komen het hotel in en marcheren in de richting die het bordje *Toilette* aangeeft.

‘Do you have a room?’ vraagt de receptionist argwanend.

‘Ja, ja!’

Na het toiletbezoek is zijn argwaan niet geslonken.

‘What is your room number?’

‘Ja, ja!’

En weg zijn ze.

‘Dan gaan we nu wat drinken,’ onverbiddelijk Co.

Voordat we ergens neerstrijken bekijken we bij een kiosk het tijdschriftenaanbod. We krijgen gezelschap van twee jongemannen die magazines met blote jongemannen inspecteren.

Kijk, hier sta ik in, zegt de ene, trots tonend hoe hij gepoetst heeft.

Dat deed ik vroeger ook, als er een *Muziek Parade* verschenen was waaraan ik bijgedragen had.

Hoi Aad, hi Rob, tag Uli! Het is zaterdag milieudag, op het plein voor de Alte Oper worden dienaangaande kramen opgebouwd. Aad vertelt dat in Heidelberg alles in gereedheid is gebracht. Een betrouwbaar sujet zal de videorecorder bedienen: de première wordt rechtstreeks door het abonneestation *Premiere* uitgezonden.

‘Het is warm,’ zeg ik tegen Co. (Zo’n vijftiengraden!)

‘We zitten behoorlijk zuidelijk,’ zegt Co. ‘Ik denk ter hoogte van Parijs.’

Het zou kunnen, dan ligt Frankfurt dichterbij de Evenaar dan Den Haag.

Voorzien van een enorme bos bloemen arriveert er een groepje Belgen. Maar niet onderweg naar San Francisco *to join a psychedelic band*.

Co wil een whisky en een bier en voor in de zaal een ongeopende Underberg, Elise deelt Co’s bier en ik neem een cola. We staan in de ruimte naast de Alte Oper waar dat alles te krijgen is.

‘We kunnen straks binnendoor lopen,’ zegt Elise.

‘Nee, dat kan niet,’ zeg ik. ‘Er zit een touw.’

‘Volgens mij loopt er alleen een streep over de vloer,’ meent Co.

‘Dat bedoel ik,’ zeg ik.

‘En dan durf jij niet verder,’ zegt Co. ‘Ik dacht dat alleen kippen dat hadden.’

Zappa’s samenwerking met het Ensemble Modern is tamelijk uitzonderlijk: in het verleden kwamen gehoopte samenwerkingen met orkesten vaak niet van de grond. Er was niet genoeg geld, er was onvoldoende tijd om te repeteren. Ditmaal is er geld (sponsoring door ander andere Siemens en BMW) en volop tijd.

Vorig jaar hebben de vijftintig leden van het ensemble een aantal weken in Los Angeles bij Zappa doorgebracht. Hij repeteerde met ze als behoorden ze tot een rockband.

Op basis van hun specifieke vaardigheden schreef hij een aantal composities, bestaande werden bewerkt en ook waren er op de synclavier tot stand gekomen stukken. Onder de noemer *The Yellow Shark* werd er een avondvullend programma samengesteld.

(Die gele haai was een fantasievis, een kunstwerkje dat op Zappa’s pad was gekomen. Het viel in de smaak bij het ensemble en werd daarom geïncorporeerd.)

In juli was er een persconferentie geweest, Aad had die vanaf de eerste rij gefilmd en bovendien foto’s gemaakt. Ter sprake kwam Zappa’s gezondheidstoestand: hij beaamde dat hij kanker had, ook in *Journal Frankfurt* beantwoordt hij er vragen over. Desondanks kon er, ook in de afgelopen weken, gerepeteerd worden. De musici waren enthousiast, Zappa was enthousiast.

Ik zit prinsheerlijk op de negende rij, naast een oudere dame: er is veel abonnementspubliek aanwezig. Eveneens aanwezig, in de buurt van het mengpaneel, zijn Gail en de vier nakomelingen.

Om tien over acht gaat het zaallicht uit. Er wordt een tape gestart, onheilspellende synclaviermuziek begeleidt de drup-

pelsgewijze opkomst van de orkestleden die hun plaats innen en met de tape meespelen. Dan is daar de man met de haai: hij komt rechts op en gaat links af.

Bij zijn entree zwaait Zappa op een bijna Oliver Hardy-achtige manier naar het publiek, maakt een halve buiging en neemt op het dirigeerstoeltje plaats om de ouverture ('6-Kanal-Synclavier und Ensemble', aldus het programmavelletje) in goede banen te leiden.

Zappa kondigt dirigent Peter Rundel aan en zegt dat hij weldra terug zal zijn.

Met een onderbreking waarin we volgens Zappa rode wijn kunnen drinken wordt ons een overweldigend programma voorgeschoteld. Oude favorieten in een nieuwe jas (*Dog/Meat*, *Be-bob tango*, *Pound for a brown*), strijk- en blaaskwintetten, afgewisseld met humoristische, begeleide voordrachten (*Food gathering in post-industrial America*, *Welcome to the United States*).

Het culmineert in een spetterende uitvoering van de onspeelbaar geachte synclaviercompositie *G-spot tornado*, met acrobatische duodans van La La La Human Steps. Dat eindigt met een gongslag, die voor het uitsterven overstemd wordt door applaus dat minutenlang aanhoudt.

Er wordt een tape gestart, bij popconcerten het teken dat het definitief voorbij is. Maar zo zijn we in de Alte Oper nicht verheiratet: *Zugabe, bitte!* Nog een keer *G-spot tornado*, daarom. Ditmaal blijft het indrukwekkend stil totdat de gongslag helemaal uitgestorven is.

Om niet na deursluitingstijd bij het hotel aan te komen loop ik met hoge snelheid door de Mainzer Landstraße. In het donker onder een viaduct door, het doet me niets.

Maar ik ben zo vol van de muziek dat ik zonder erg heel hotel Arosa voorbijloop. Dat krijg ik alsnog in de gaten, ik ben voor elven binnen.

Misschien wel een idee vanaf mijn kamer naar huis te bellen, denk ik als ik de sleutel aangenomen heb. Kan dat? De receptionist, weer iemand anders uit een ver buitenland, zegt dat het kan.

Wat is dan, ben ik benieuwd, het nummer van Nederland?

Er wordt een gids gepakt. Er wordt een bril opgezet.

Kijkt u eens.

Ik kijk. Tabellen, daar hou ik helemaal niet van. Nederland... 0031... Zou ik die twee nullen ook moeten draaien? Plus eerst een nul voor de buitenlijn, driemaal nul dus?

Ik probeer tweemaal nul en krijg de ingesprektoon. Eens rechtstreeks vanaf 31 proberen. Ik heb daarmee een bestaand nummer te pakken want ik kom in verbinding te staan met het antwoordapparaat van een automobielhandel.

Ik bel Co, die zoals hij op een briefje voor me noteerde bereikt kan worden via het overzichtelijke 236282-83.

‘Mag ik een domme vraag stellen?’

‘Uiteraard.’

‘Hoe bel ik naar Nederland?’

‘0031.’

Na 0031 krijg ik de ingesprektoon. Ik probeer de receptionist de stand van zaken uit te leggen, me afvragend of *ins gespräch Töhn* wel zuiver Duits zal zijn. Een collega komt erbij en draait op het schakelbord een knop om. Nu moet het lukken.

En het lukt.

In Den Haag blijkt alles goed te gaan. (Had net zo goed niet kunnen bellen.)

Ik trek mijn schoenen en sokken uit: hier en daar een blaar. Niets van aantrekken, van de pijn, dat is het beste. Ik zet de schaar in een blaar, zie ’m leeglopen en beloon mezelf met vier Milky Ways.

Vrijdag 18 september. Waarom en voor wie de schijn van gezond eten ophouden? In plaats van met de in plastic verpakte kaas eet ik mijn uiteen gerukte harde bolletje met jam.

Co en Elise reizen vanmorgen terug. Ik ga ze uitzwaaien, ook om uit te vinden waar zondag mijn eigen trein zal vertrekken.

‘Ik heb goed nieuws,’ zegt Co, die dat inderdaad heeft. Want de synclaviercompositie die aan het eind werd gespeeld heette *Martin!*

Vannacht heeft Co de DAT-opname van het concert gecontroleerd op geluidskwaliteit, straks in de trein gaat hij er ten behoeve van de uitzending verder mee aan de slag. Om zes uur

maakt hij er in de *Avondspits* reclame voor, van acht tot twaalf zendt hij zelf uit.

Bij het afscheid reikt Co me een Milky Way aan.

‘We willen je niet onverzorgd achterlaten.’

En dankzij deze calorieënboost kan Martin weer stevig aan de wandel.

Ik kom in de Kaiserstraße terecht. Wat nu weer.

Dr. Müller's International World of Erotic.

In Nederland kom ik niet bij dat genre middenstand over de vloer, uit vrees dat als ik in zo'n Winkel van Snikkel iets liederlijks wil afrekenen Mies Bouwman achter de kassa staat en ik de hoofdrol blijf te spelen in een aflevering van *In de hoofdrol*.

Daar lijkt me in Frankfurt minder kans op, dus eens kijken wat er bij die dokter Müller zoal te beleven valt.

Het lijkt wel een supermarkt: de klanten voorzien van mandjes. Een Aziaat heeft het zijne gevuld met videobanden, het is voor hem niet te hopen dat die in zijn land louter sneeuw geven. Het personeel is keurig gekleed, de heren in het donkerblauw, de dames in mantelpakjes.

Even denk ik dat het om gehandicapten seks gaat, als ik een magazine zie liggen met op het omslag een meisje dat een hand mist maar die is in een ander meisje verdwenen. Iemand voorop een andere editie heeft de hare in haar eigen brievenbus gestoken.

Mensen doen soms de gekste dingen om het een beetje gezellig te hebben.

En om een vergezocht verband te leggen: het magazine heet *Faust*, en even verderop zit het Goethe Haus.

De Milky Way vulde onnoemenswaardig, daarom op naar McDonald's. Als ik er een eenvoudige hamburger gegeten heb zie ik Zappa's lijfwacht Dave Moulder de zaak verlaten.

Na inhaling vraag ik hem hoe de tournee met Diana Ross verlopen is: hij vertelde me vorig jaar in Amsterdam, toen hij Dweezil en Ahmet Zappa beschermde, dat hij haar in aansluiting daarop zou vergezellen. Helaas werd een ander daarvoor uitverkoren. Dave ontfermde zich over Duran Duran.

Ik zeg dat het concert me een paar keer een brok in de keel

had gegeven, bij *Amnerika* vooral. En vanmorgen had ik gehoord dat een synclavierstuk *Martin* heette.

Toen moest je zeker helemaal huilen, zegt Dave.

Na nog wat gebabbel zeg ik dat hij Zappa de groeten van me moet doen. Waarom doe je het zelf niet, zegt hij. Om twee uur vertrekken ze naar de Alte Oper voor repetities. Als ik het niet verder vertel is er een kans dat ik Zappa te spreken krijg.

En dus ben ik om kwart over een bij de achteringang. Of zou het de zijingang zijn? De officiële toegang voert langs een slagboom die ik in de gaten zal moeten houden.

Het wordt twee uur, het wordt kwart over twee, het wordt kwart over drie. Er is zojuist een BMW het terrein opgereden maar die was vrij van Zappa.

Als ik vruchteloos zo zit te wachten passeert er een jongedame. Teruglopend passeert ze nog een keer. Dan spreekt ze me aan.

Nee, zeg ik. Zappa niet gezien. Maar ga toch zitten.

Ze heet Isolde, ik mag Isy zeggen. Ze kent Zappa sinds 1979, en reproduceert een aantal amusante avonturen, zoals met Zappa in haar Fiatje door Heidelberg rijden, zijn limousine erachteraan.

‘Ik hoorde vanmiddag twee keer een ambulance in de richting van zijn hotel rijden,’ zegt ze somber. Ze heeft Zappa gisteren ontmoet, terwijl hij met haar in een hug verwickeld was kreeg hij Gail in de gaten en zei: ‘Oh, oh, Gestapo.’

We spreken om halfzeven af.

Onderweg naar het hotel koop ik bij een winkel in bontjassen vier naar het leven gemaakte kleine katjes. Ze zijn nog geen tien centimeter (tien centimeter!) groot en kijken koddig. Omdat ik er vier koop krijg ik de vijfde cadeau. De netechtkatjes lijken me bij uitstek geschikt om ten geschenke te geven. Voorheen gaf ik wel een gelukssteentje met een lieveheersbeestje erop aan vrouwelijke bekenden, die dan later een kind kregen. (Meestal waren ze al in verwachting.)

Na binnenkomst bij Arosa hoor ik Amerikaans praten. Een jongeman staat bij de receptie, zijn gezellin klaagt op de trap zittend over hoofdpijn.

‘Zijn jullie hier voor Zappa?’ vraag ik.

‘Niet speciaal,’ zegt de jongeman, die Andy heet. ‘Maar we willen vanavond wel naar het concert gaan. Weet je of het uitverkocht is?’

‘Volkomen uitverkocht,’ weet ik zeker.

‘Too bad.’

Andy tuurt links en rechts: geen receptionist te bekennen.

Ik, hier inmiddels kind aan huis, steek mijn hoofd om de hoek van het kantoortje naast de receptie. De receptionist ligt er op de vloer, met zijn benen omhoog, en mediteert mogelijk. Als hij geestelijk neergedaald en lichamelijk overeind gekomen is en Andy de sleutel ontvangen heeft informeer ik naar zijn land van herkomst. Hij komt uit Iran, net als zijn collega’s.

Isy zwaait al van verre.

‘Geen Zappa?’ zegt ze.

‘Geen Zappa,’ zeg ik.

Ze is in gezelschap van een vogel die bij navraag een oude vriend van haar blijkt te zijn, bij wie ze, uit Heidelberg gekomen, logeert.

Ik geef haar een van de netechtkatjes. Ze valt me zowat om de nek.

‘Hoe wist je dat?’

Ik wist niks. Ik weet nooit wat.

‘Ik heb pas een kat gekocht!’

In een nabij groepje zie ik Spencer Streeter staan, in 1988 bij het concert in Brighton ontmoet, net als Murray Robbins en Jim Mosedale.

‘Zijn Jim en Murray er niet?’

‘Jim is naar Australië geëmigreerd, Murray komt morgen.’

Zappa schijnt nog niet gearriveerd te zijn, hoewel zijn BMW (kenteken M-NU 8954) bij de achteringang staat. Het gerucht gaat dat hij er vanavond niet bij zal zijn. In het interview in *Journal Frankfurt* vertelt hij dat de artsen hem twee jaar geleden nog een halfjaar te leven hadden gegeven. Sindsdien wisselt hij goede dagen af met minder goede.

Wie wel verschijnt is schaker Jan Timman, met echtgenote.

Halfacht, tijd om naar binnen te gaan. Ik neem van iedereen afscheid, in zoveel mogelijk talen tegelijk.

‘Zie you später!’

Voordat het concert begint betreedt een man het podium die een mededeling doet.

‘We weten allemaal dat Frank Zappa ziek is,’ begint hij, en tweeduizend aanwezigen houden de adem in. Het zal toch niet? Hij zal toch niet? ‘Hij heeft al zijn krachten gegeven om dit evenement, *The Yellow Shark*, mogelijk te maken, en hij is volledig uitgeput. Hij kan er tot zijn grote spijt niet bij zijn. Het is erg vervelend, maar het belangrijkste is zijn gezondheid, daar hebt u hopelijk begrip voor.’

Er klinkt applaus. Schuin achter me zitten twee voetbalsupporterachtige figuren met baard, een petje op het hoofd en een glas bier in de hand. Een van hen, op orkaanvolume: ‘Frank, we love you!’

Als die straks maar niet de strijkkwintetten aan stukken schreeuwt.

Misschien speelt de zorg om Zappa’s gezondheidstoestand mee: bij het eerder al een keelbrok gevende *Ammerika* krijg ik vochtige ogen.

In de pauze loop ik naar het mengpaneel, waar zich Zappa’s naasten bevinden, en ook lijfwacht Dave, die zich verontschuldigt. ‘I’m sorry we kept you waiting.’

‘You had a good reason, unfortunately,’ zeg ik. ‘Do you know Isy?’

‘Oh, yes, I know her. A strange lady.’

Strange – gelukkig maar.

Na het concert tref ik haar buiten.

‘Zal ik zo’n T-shirt kopen,’ zegt ze, wijzend op de uitgestalde shirts die illegaal verhandeld worden.

‘Doe maar niet,’ zeg ik. ‘Moet je kijken wat er achterop staat.’

Er staat: *Farewell tour 1992*.

Zaterdag 19 september. Een luide knal: onweer, gevolgd door een lokale wolkbreuk.

Het blijft tot zondag droog, had Isy gezegd.

Andy heeft het concert gemist, hij was niet tot overeenstemming gekomen met de zwarthandelaren.

‘Ik ben al vijf maanden onderweg,’ zegt hij als we aan het ontbijt zitten. ‘We vertrekken straks naar Geleen. Ik ben in

Chili geweest, Japan, overal.’

‘En dat terwijl de dollar maar keldert.’

‘Dat komt goed uit, ik word betaald in guldens.’

‘What line of business are you in?’

‘I’m a dancer.’

Andy Horowitz maakt deel uit van The Second Hand Dance Company, te bereiken via P.O. Box 742 in Binghamton, NY, zoals hij inclusief telefoonnummer op een notitievelletje noteert.

Zijn gezelschap danst voornamelijk op rap maar ook op Mahler’s *Eerste* en op Australische *aboriginal music*.

‘Heb je de kramen bij de Alte Oper gezien?’ zeg ik. ‘Ze verkopen allerlei percussie-instrumenten uit de Derde Wereld.’

‘Ik maak zelf ook percussie-instrumenten.’

In 1988 had Zappa in Andy’s woonplaats Binghamton opgetreden.

‘Wij traden in een andere zaal op. We hebben daar nogal wat fans zitten en zo’n beetje hetzelfde publiek. We stalen elkaars publiek die avond.’

Ik zeg dat ik hem een opname van de uitzending van Co zal sturen, als mijn zus die heeft opgenomen.

‘That would be great. Then I’ll send you one of our videos.’

Ik loop de stationshal in en koop alle kranten die over Zappa schrijven. *Bild Frankfurt* verwijst op de voorpagina naar de berichtgeving binnenin met: ‘Jubel um Zappa’. Verderop wordt onder de kop: ‘Da wundert sich der Pappa, ganz anders dieser Zappa’ geschreven over de ‘Weltaufführung: *The Yellow Shark* in der Alten Oper’. Er worden geen waarderingballen toegekend maar in een kader is een smileypoppetje getekend, met het oordeel: ‘Wertung: Toll’.

Rhein-Main-Zeitung / *Zeitung für Frankfurt* vult zelfs de bovenste helft van de voorpagina met Zappa en leden van het ensemble, en daaronder een korte impressie (‘Bericht folgt’) waarin Zappa ‘Karnavalsprinz der Avantgarde’ genoemd wordt.

De Frankfurter Rundschau ziet hem als ‘Ein Clown mit zwei Gesichtern’, *de Frankfurter Neue Presse* vond het ‘Herrlich hemmungslos’.

Als ik de kranten bij McDonald's aan het doornemen ben wordt er 'Hi!' gezegd, waarna Spencer en andere Engelsen aanschuiven. (Een van hen lijkt buiten zijn schuld op acteur en komiek Robbie Coltrane.) Ze zijn gekomen om Murray van de trein te halen.

'Ik zal je het adres van Aad geven,' zeg ik tegen Spencer. 'Hij kan je wel aan een video van de première helpen.'

'Thanks!'

Een van de Engelsen vraagt of ik ook Duits spreek.

'Well, I'm reading these German newspapers, so...'

Als Spencer en zijn makkers Murray zijn gaan opvangen maak ik maar weer een ommetje. Ik passeer een kibbelend junky-koppel. Hij schreeuwt dat zij hem iets afhandig heeft gemaakt, zij schreeuwt van niet. (Überhaupt klinkt stemverheffing in het Duits onprettig.)

Hij slaat haar in haar gezicht, zij schopt hem in zijn kruis. Hij geeft haar een duw, zij springt boven op hem. Samen honderd kilo wegend rollen ze over het trottoir. Er valt een lepel op de grond. Een voorbijganger haalt ze uit elkaar, verder schreeuwend steken ze de straat over.

Het is kwart over een geworden. In de buurt van de Hauptwache speelt een orkestje van oudere cowboys bluegrass en country, waaronder de kraker *Jackson*. Als de heren en dame hun optreden beëindigd hebben begint op een podiumpje er tegenover een act voor twee komieken.

Komiek 1 is de leider van het duo, komiek 2 de luhannes.

Komiek 1: 'Flipsen, je bent vandaag alweer vijfentwintig jaar aan de zaak. Vertel de mensen daar eens wat over.'

Komiek 2: 'Dat klopt, ik ben vandaag alweer vijfentwintig...'

Komiek 1: 'Goed, goed, Flipsen. Ik weet dat je prachtig kunt vertellen, maar je denkt toch niet dat het de mensen hier wat kan schelen dat je alweer vijfentwintig jaar aan de zaak bent?'

Een enorm warenhuis, helemaal bovenin de afdeling boeken en platen. Ik stap op de roltrap, voor me staan de luidruchtige voetbalsupporterachtige figuren van gisteravond. Ze hebben hun petjes weer op en een blikje bier in de hand. Ik zal ze maar niet groeten, anders loop ik straks met ze gearmd (en tussen ze

in) door Frankfurt, met ook een petje op en een blikje bier in de hand. En net als zij luidkeels zingend Prince citerend: 'Sexy motherfucker!'

Om halfdrie is Isy er nog niet. Op het plein voor de Alte Oper is het gezellig druk, met Derde Wereldkraampjes en een podium waarop een gitarist de toeschouwers vermaakt. Hij doet tussen de instrumentale nummers door mededelingen over zijn privéleven. Hij heeft veel leed ondervonden van een onbeantwoorde liefde maar kan het bestaan weer aan.

Hij maakt plaats voor twee Zuid-Amerikaanse heren in kleurrijke klederdracht die onder begeleiding van een trommelende Duitse dame authentieke Aztekendans demonstreren.

De trosseldame legt uit wat de betekenis van het gebodene is. Zo is er een dans gewijd aan het tweeënvijftig jaar worden, bij welke ouderdom volgens de Azteken een nieuwe levensfase begint. (Zappa wordt, hopelijk, in december zo oud.)

Het schijnt zo te zijn dat de negatieve gedachten die wij op aarde uitstralen zich in de stratosfeer of daaromtrent nestelen en vandaaruit kwaad uitrichten. Maar dat kwaad kan door Aztekendans ongedaan worden gemaakt.

'Ik heb slecht geslapen,' zegt Isy.

'Momentje,' zeg ik, 'even Murray gedagzeggen.'

Had jaren niets van hem gehoord. Ik zeg: 'You've been keeping a low profile.' (Toen ik hem een keer aan de telefoon had veronderstelde hij dat ik sinds de vorige communicatie wel weer *left, right and centre* cd's gekocht zou hebben. Dat was het geval.)

Murray had gisteren al willen komen maar geen vrij kunnen krijgen (hij is aardrijkskundeleraar).

We hebben het over opnames van de 1988-tour.

'Do you have a good-quality tape of the Gent show?' vraagt hij.

'I don't even have a bad-quality tape.'

'I can get you a bad-quality tape.'

De authentieke dans heeft de wolken niet verdreven.

'Hoe gaat het met je katje?' vraag ik.

'Goed,' zegt Isy: het heeft aan het ontbijt mogen aanzitten.

Ik zie Piet de Doelder van het fanzine *Black Page* aankomen.

‘Hoi Piet!’

‘Hoi Martin!’

‘Jij kent ook iedereen,’ zegt Isy.

Piet is vanmorgen pas afgereisd en vol lof over het radio-programma van Co, gisteravond.

‘Ik heb ergens met Aad afgesproken,’ zegt hij. ‘Maar ik weet niet waar. Nou ja, ik zie wel.’

Als hij op zoek gegaan is naar Aad, nadert die van de andere kant, samen met Uli en Iceland Bob. Aad heeft een videoband van de uitzending op Premiere voor me meegenomen.

Isy en ik zijn voor de Alte Oper op het terras gaan zitten, Aad kan wel een foto van ons maken. En nog een.

Als we wat gedronken hebben loop ik met Isy een rondje om het gebouw. ‘Denk je dat Zappa vanavond komt?’ vraagt ze.

‘Geen idee,’ zeg ik wijs.

Het zou wel mooi zijn als hij erbij was: vanavond is het mijn vijfentwintigste Zappaconcert sinds 1978.

‘Ik heb hem veel vaker gezien,’ zegt Isy.

‘Maar jij hoefde niet voor kaartjes te betalen.’

‘Nee, dit was de eerste keer.’

Als we bij de achteringang komen zien we de BMW staan. Door die vervloekte Azteken hebben we de aankomst van Zappa gemist, als hij in die BMW gezeten had.

Ik had Spencer het adres van Aad gegeven maar als hij die schrijft en Aad de videoband naar Engeland stuurt, dan duurt dat alles bij elkaar weken. Ik zal hem daarom mijn exemplaar geven, dan krijg ik van Aad wel een nieuw.

Nog een goed idee, dat ik aan Isy voorleg. We mogen Zappa niet weer mislopen. Als we voor de toegift de zaal verlaten en naar de achteringang gaan, dan zijn we zeker op tijd.

Alsof het gisteren maar een griepje was komt Zappa het podium op gewandeld en dirigeert de ouverture. Hij is zelfs in een vrolijke bui, als hij constateert dat men wil weten wat *the secret word for tonight* is. Maar in alle ernst: ‘I know you came here to see really *fine* performances by a really *fine* modern music ensemble, conducted by a really *fine* conductor. And

here comes the *fine* conductor now. Peter Rundel, ladies and gentlemen. And if you feel like throwing underpants onto the stage, put them over there.'

In de pauze overhandig ik Spencer de videoband. Hij is in onderhandeling geweest met Gail over de distributie van T-shirts en dergelijke door zijn bedrijfje.

Nu ik er toch ben kan meteen wel handtekeningen in het programmaboekje laten zetten. Dat wordt achtereenvolgens gedaan door Diva (die nog geen echte handtekening heeft), Ahmet, Dweezil, Moon en Gail.

Ze waren van de week vijfentwintig jaar getrouwd, zij en Frank.

'Happy anniversary,' zeg ik.

'Thank you.'

'I heard the radio special Co did last night was very successful.'

'Really? Oh, I'm so pleased for him. He worked so hard.'

Spencer attendeert Gail op de handel die buiten gedreven wordt in T-shirts met *Farewell tour 1992* erop.

'It's disgusting,' zegt Gail.

Voordat de toegift begint verlaat ik de zaal. Het ovationele applaus dringt door tot de gaanderij. Ik loop naar buiten en ga linksom. Als ik bij de achteringang ben komt Isy van de andere kant aanlopen.

'Hoorde je dat hij steeds nadrukkelijk *fine* zei?' zegt ze. 'Dat was voor mij bedoeld. Het was een keer een *secret word* toen ik mee was op tournee.'

Ja, dat was een mooie traditie, het *secret word*. In 1984 was het in Ahoy *Smurf* geweest. Dat ging terug tot de dagen van Flo & Eddie en de actie van oliemaatschappij BP: 'Smurf mee met BP' die Zappa en/of Flo en Eddie niet ontgaan was. Op z'n Engels wordt 'Smurf mee' *Smurf me*, dat de dubbelzinnigheid voorbij is.

Er is verder niemand in de buurt. Als Zappa snel het gebouw verlaat kunnen we misschien nog een praatje maken. En zijn nog ontbrekende handtekening in het programmaboekje worden gezet.

We wachten en we wachten. Onze privacy heeft te lijden van fans die ook op het idee gekomen zijn Zappa uit te zwaaien.

De BMW staat geparkeerd bij het stenen trapje dat hij af moet. De doorgang naar het linker portier wordt versperd door een eng ventje in uniform, een *Bublein*, met wie niet te redeneren valt.

‘Ik mag er straks wel even langs om een handtekening te vragen, hè?’

‘Nein.’

‘En als Zappa het zelf goedvindt?’

‘Nein.’

We gaan aan de onbewaakte kant van de auto staan. Een kwartier later beginnen fans die beter zicht op de deur hebben te applaudiseren. Zappa en lijfwacht Dave komen naar buiten, voorafgegaan door Diva.

Zappa knikt naar de fans, kijkt in Isy’s richting en stapt in de auto. Hij zakt onderuit en sluit zijn ogen.

Naar om te zien. En om nooit te vergeten.

Isy is verdrietig.

‘Hij keek me aan en ik voelde dat het de laatste keer was.’

En we lopen om de Alte Oper heen.

Ik zeg dat het tijd wordt om te gaan.

‘Was ich noch zu sagen hätte...’

‘Ik heb net een sigaret uitgemaakt,’ zegt ze. ‘Zullen we wat gaan drinken?’

‘En eten. Verderop zit een Pizza Hut.’

Het terras ervan wordt opgebroken, er zijn nog een paar staanplaatsen met tafel, en de afhaalbalie is open.

Isy heeft genoeg aan een halve pizzapunt, ik neem de andere helft.

En daar eten we dan, van niet zulke vrolijke gedachten vervuld. Gisteren te moe om erbij te zijn, vandaag afgemat afgevoerd. Het doet je humeur geen goed.

We krijgen gezelschap van een dikke jonge Duitser. Hij torst twee hele pizzapunten, en vijf programmaboekjes.

‘Waarom heb je vijf programmaboekjes?’ vraagt Isy.

‘Ik heb er ook een paar voor vrienden gekocht.’

‘Dan heb je dus vier vrienden!’ zegt Isy, en schatert.

Ze heeft een aanstekelijke lach.

‘Ik zou een handel in teiltjes water moeten beginnen,’ zegt